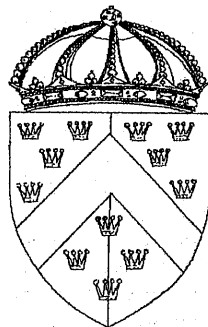

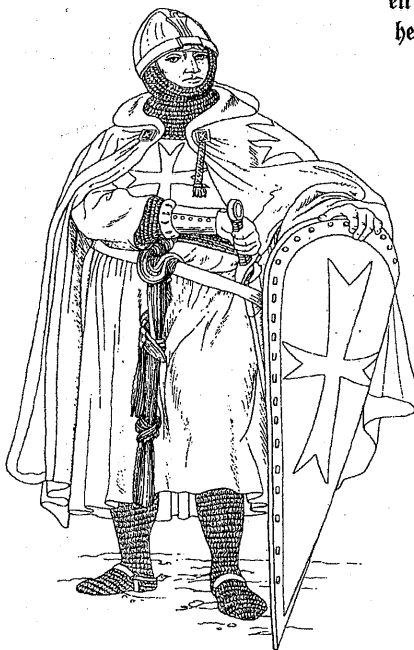
April A.R. II, A.D. 1997

Nordkronan

Niksöreningen Nordrikes tidning

"Jag skall göra Hennes Majestät
Drottningen min kur. Jag har förberett
ett kortare tal som ej kommer att trötta
henne."

Nordkronan

i det vågröna Nordrike

Om Nordkronan

Nordkronan är Riksföreningen Nordrikes tidning. Föreningen är en ideell, politiskt och religiöst obunden, historisk förening. Den är sammansatt av fristående lokalföreningar som sysslar med återskapande av den period som i dagligt tal kallas medeltiden.

Nordkronan gör inga anspråk på att återge Riksföreningen Nordrikes officiella ståndpunkt-
ter utom där så särskilt anges.

Allt material i Nordkronan får fritt återges i andra publikationer om källan och författaren
anges. En prenumeration kostar från 50 kronor för tre nummer till 130 kronor för tolv.

Prenumeration betalas till postgirokonto 34 42 82-9, betalningsmottagare Medeltids-
föreningen Nordrike. Skriv prenumeration Nordkronan, namn och adress. Prenumeration är
fristående från medlemskap i Riksföreningen.

Bidrag till tidningen mottages tacksamt.

I detta nummer

Nordrikes Majestäter och ämbetsmän	3
Nordrikes lagsagor och häraden	4
Från Riksdrotsen	5
Öppet brev från Blå Månskärans Orden	5
Codex Regia Nordensis	6
Nättips	7
Om dans och kungelig Akademi	8
Gör majestätet din kur under riksdagen	9
Allt om Knäckebrödskriget i maj	10
Digerdöden, svarta döden...del 2	12
Mjödbadet närmar sig	13
Om namnskick i 1300-talets Bohuslän	14

Ronung och Drottning

Ragnvald Örjansson och Agnis Dlofsdotter

Fredrik Ekehed och Lova Kempe, Kantorsgatan 32 II:270,
754 24 Uppsala , telefon 018 - 24 73 30

Nordrikes ämbetsmän

Riksbrotts: Felix Melanchton, Mikael
Thuvesholmen, Sigtunagatan 16, 214 29
Malmö. Tel 040-92 75 90 hem, 046-222 85
43 arbete. Epost:mikael@maths.lth.se

Öf Riksmarsk: Torulf Svartkatt, Tobias
Tinglöf, Fänkålgatan 15, 754 47 Uppsala.
Tel 018-24 12 51

Riksmästare: Pdraig Gliadrachan Caellach,
Anders Nordström, Havsörngatan 103, 556
11 Jönköping. Tel 036-18 52 85

Öf bågskyttekapten: Mattias Gunnarsson,
Mathias Mahm, Värmlandsgatan 2, 214 28
Malmö. Tel 040-808 58

Riksfänklar: Ingrid Sömmerska, Ingela
Sjömark, Vänortsvägen 6:27, 977 54
Luleå. Tel 0920-21 16 37. Epost:
ingela@ludd.luth.se

Skattmästare: Lovisa Halvardsdotter,
Silverbäck, Nenne Damborg, Stallvägen
19:102, 352 52 Växjö. Tel 0470-838 91.
Epost: nenne@mail.tufvan.hlc.se

Spyslöman: Rebecca de Guiscard, Maria
Rehm, Fältvägen 1, 163 57 Spånga. Tel
08-761 32 95

Öf Krönikör: Michael Halvarsson, Tanum
Kärraby 19, 457 91 Tanumshede. Tel 0525-
206 57,
Epost:michael.halvarsson@mailbox.swipnet.se

Runglig ceremonimästare: Henrik Beobastus
von Hohenheim, Roger Ljungholm,
Birkagatan 24 nb, 113 39 Stockholm.
Tel 08-30 73 96

Nordrikes lagsagor och häraden

Agaria (Österåker)

Lagman: Jan Mårs

Otto Bondes väg 121

184 62 Åkersberga

Telefon 08 - 540 855 73

Arinholm (Kalmar)

Länsherre: Roger de Carnac

Peter Jonasson

Spårvägen 10

385 50 Söderåkra

Telefon 0486 - 217 33

Frostheim (Boden - Luleå)

Lagman: Lord Erik Fitz-

William

Håkan Sundqvist

Grindvägen 6

961 50 Boden

Telefon 0921-727 68, 070-

555 79 26,

Email will@ludd.luth.se

Gotvik (Göteborg)

Lagman: Brynolf Haraldsson

Andreas Karlsson

Hjulmakaregatan 14 B

412 61 Göteborg

Telefon: 031 - 209314

Gyllengran (Medelpad)

Lagman: Walter Henriksson

Jerv

Stefan Burström

Mårdvägen 4

862 00 Kvissleby

Telefon 060 - 56 09 90

Juneborg (Jönköping)

Lagman: Ulfr Raude

Frank Isaksson

Norra Strandgatan 70

553 20 Jönköping

Telefon 036 - 12 47 52

Liunga (Linköping med omnejd)

Borgmästare: Tordis Torulfs-

dotter Svartbjörn

Heidi Hermansson

Mårdtorpsgatan 29

582 32 Linköping

Telefon 013 - 17 89 32

Midvik (Dalarna)

Lagman: Ulv Ingvorasson

Björn Gustavsson-Ny

Lärkvägen 10

780 41 Gagnef

Rejdgotaland (Karls-

hamn) Lagman: Margareta

Björnsdotter

Angeliqve Andersson

Backabovägen 6A

371 46 Karlskrona

Telefon 0455 - 272 21 eller

200 01

Riddersholm (Stock-

holm)

Lagman: Heinrich Beobastus

von Hohenheim

Roger Ljungholm

Birkagatan 24 nb

113 39 Stockholm

Telefon 08 - 30 73 96

Skelitta

Lagman: K Jörgen Öhman

Hyttgatan 18

932 32 Skelleftehamn

Telefon 0910 - 337 55

Theleborg (Växjö)

Slottsfru: Lovisa

Halvardsdotter Silfverbäck

Nenne Edström

Stallvägen 19:102

352 52 Växjö

Telefon 0470 - 838 91

Torsheim (Skåne)

Lagman: Mattias Gunnarsson

Mathias Malm

Värmlandsgatan 2

214 28 Malmö

Telefon 040 - 808 58

Ulvberget (Skaraborg)

Lagman: Aodhan MacNiall

Jonas Söderqvist

Kaplandsgatan 10

541 34 Skövde

Telefon 0500 - 41 36 89

Email: a95jonso@ihm.his.se

Upptuna (Uppsala)

Häradsbövding: Grdeka

Olofsdotter Helena Victor

Lästmakargatan 10 A 754 34

Uppsala Telefon 018 - 25 17

77 Email:

helena.victor@arkeologi.uu.se

Viken (Uddevalla med omnejd)

Lagman: Alienora Leifsdotter

Eleonore Liljenström

Österled 5 B läg.220

451 34 Uddevalla

Telefon 0522 - 320 01

Från Riksdrotsen

Jag vill tacka För allt stöd ni visat genom inbetalda medlemsavgifter ! Tack även för inskickade medlemslistor och de trevliga brev jag fått.

Jag hoppas att ni närvarar på riksdagen i Vadstena den 26 april så att den blir riktigt intressant och konstruktiv ! Lagmän och äldermän kommer att få ett utskick senast den 11 april som innehåller en justerad föredagningslista och de motioner som inkommit (detta lär ske ungefär samtidigt som detta nummer kommer ut).

Eftersom tiden för inlämnande av motioner inte gått ut när jag skriver detta, så kan jag inte här närmare gå in på vad riksdagen kommer att avhanadla, utan hänvisar till det utskick jag nämnt ovan. Glöm inte att ha ett möte i er förening mellan den 11 april och riksdagen så att alla era medlemmar kan ta del av motionerna ! Vi tror, sådär mellan tummen och pekfingeret att riksdagen kommer att pågå från klockan 10 på förmiddagen till 3 på eftermiddagen, men det är förstås svårt att säga något om det nu. Om församlingen är riktigt debattglad kan det vara svårt att hålla denna tid. Vad jag nu vet kommer riksdagen inte att ta upp några kontroversiella punkter så att någon längre debatt behövs, men man vet ju aldrig...

Har ni märkt hur innehållsrik Nordkronan blivit ? Ni kan ju hälsa era vänner att om de vill missa en massa information från föreningen, evenemangsannonser och bra artiklar så kan de ju fortfarande strunta i att prenumerera - annars går det bra att betala in på postgiro 34 42 82-9, betalningsmottagare Medeltidsföreningen Nordrike. 50 kronor för tre nummer, 90 för sex och 130 för 12.

Vänliga hälsningar till er alla !

Felix

Öppet brev från den Blå Månskärans Orden

Vi uppmanar alla invånare i Nordrike som hava vilja och lust att; skriva ett brev till någon av nedanstående där ni nedtecknar allt ni vet om mystik och magiutövning under medeltid. Skriv dock bara vad ni är säkra på så att ingen lär sig fel. Skriv också en ansökan om medlemskap i den Blå Månskärans Orden. I brevet skall framgå orsaken till att just du vill medverka i Orden, vad du önskar lära dig och få ut av ditt medlemskap samt en beskrivning av vad du evetuellt redan sysslar med.

Det är absolut inget krav att du redan är insatt i magi och mystik. Det är din motivering som ger dig inträde i Orden. Alla seriösa är välkomna. Allt inkommet material skall användas till att besvara frågor eller tipsa vidare till någon som kan svara. En mångfald av åskådningar berikar och skyddar oss mot inkräktande demoner. Tanken är att vi skall lära oss av varandra för att komma till större insikt.

Inom Orden har vi ett gradsystem som någorlunda motsvarar skränans gesäll- och mästartitlar. Dessa består av tre färger - blå, silver och guld, som vardera delas in i tre grader. För varje grad avlägges ett prov. Att stiga i graderna inom en färg är inte så svårt, mer krävs för att stiga till ny färg. Kraven för att stiga hemlighålls tills man befinner sig steget under. Då får man veta vilka övningar som krävs för att komma vidare. För att erhålla den blå färgens första grav krävs alltså bara en inskickad motivering. Man får då efter invigningsritual rätt att bära den blå ordensmanteln med ett oktagram på vänster axel.

Frågor välkomnas av

Sebastian/Thomas Hagaeus, Önnebackagatan 5, 455 34 Munkedal

tel 0524 121 17

Arngrim/Fredrik Andrén, Dalskog Myrevarv 8521, 464 91 Dals Rostock

tel 0530 212 36

Codex Regia Nordensis

Inom riket har arbetet börjat med att producera en lättfattlig beskrivning av vår förening, en handbok om man så vill, som förutom att ge en beskrivning av föreningen ska upplysa om ceremoniella regler och föreningsstadgar. I enlighet med vad som beslöts på förra riksdagen, så har en redaktion för denna skrift påbörjat sitt arbete. Skriften har fått arbetsnamnet 'Codex Regia Nordensis' som betyder ungefär 'Nordliga konungarikets regler'. Denna artikel är en redovisning över den disposition som gjorts och de riktlinjer redaktionen har satt för sitt arbete.

Skriften är delad i tre underavdelningar, kallade Första, Andra och Tredje boken. Den första delen ger en introduktion till föreningen som en nybörjare lätt ska kunna ta till sig. Denna del går under namnet 'Leken'. Den andra underavdelningen förklarar den medeltida drömmen och de ceremoniella regler vi använder oss av. Som bilaga innehåller denna del Konungabalken. Denna del har fått namnet 'Drömmen'. Den tredje delen förklarar föreningens struktur och beslutsordning, den världsliga delen av föreningen med andra ord. I denna tredje del finns också stadgar. Den tredje delen har namnet 'Lagen'. Mer detaljerat ser dispositionen ut som följer. Kapitel är markerade med stjärna, vissa kapitel är försedda med kapitelnamn, andra med en beskrivning av innehållet.

Första boken - 'Leken'

*Persona, dräkt och heraldiskt vapen.

**Ett exempel på personlig historia för den roll man spelar i föreningen*

En genomgång av och exempel på historiska dräkter, med illustrationer och några enkla mönster.

Heraldiska vapen, grundläggande heraldiska regler och exempel.

*Evenemang.

Vad vi gör på evenemang.

Gästabud, artefakter för medeltida dukning.

Hov, hur de går till.

Aktiviteter, en kort genomgång.

*Skrån, kompanier, riddarordnar och andra ordnar.

Presentation av skråverksamheten i stort. Stort utrymme ges

för presentation av rikets olika skrån. Presentation av kompanier och ordnar.

Andra boken - 'Drömmen'

*Vad är drömmen och vilka medel finns för att uppnå den?

*Förklaring av konungsliga ämbeten.

*Adel och nomenklatur.

*Konungabalken.

Tredje boken - 'Lagen'

*Föreningens struktur.

*Förtroendevaldas uppgifter.

*Exempelstadgar för lokala föreningar, färdiga att klubbas igenom så att man kan starta en lokal förening på fem minuter (nästan).

*Nordrikes stadgar.

Som ni märker är vissa punkter ovan mer strukturerade än andra, vilket är naturligt i detta skede. Arbetet är nu inne i fasen att få in bröttext på ovanstående rubriker. Redaktionen har lagt ut författandet på redaktionsmedlemmar och vissa för ändamålet shanghaiade medarbetare, men känner Du dig skrivsugen så hör av Dig, vi lovar att det finns arbete åt Dig. Speciellt behöver vi få in texter från Ältnästare och Kompanikaptener.

Skriv ihop en presentation av ert skrå eller kompani och skicka till någon redaktionsmedlem (se nedan), så att vi i redaktionen har något att utgå från när vi författar om just ert skrå!

Hur ser planeringen ut för framtiden då? Jo, den 'Tredje boken' anser vi vara den mest lättskrivna, därför har vi bestämt att ett utkast till denna del ska vara färdigt till Riksdagen. Med lite möda och hjälp så ska vi kunna ha ett färdigt utkast på hela skriften till Medeltidsveckan i Visby. Därefter följer rättningar och tillägg som minst tar ett par månader i anspråk. Designfasen, som innebär att diverse illustrationer ska läggas in, typsättning, grafisk formgivning är nästa skede. Då kommer vi att behöva Nordrikes illustratörer! Denna fas kan beräknas komma igång i november månad. Hur länge denna fas pågår är svårt att säga, men att ha ett första typsatt, illustrerat och formgivet exemplar färdigt till mars-98 låter rimligt. Därefter kommer ytterliggare en fas av rättande och tillägg. Handboken bör därmed vara färdig för tryckning till halvårsskiftet juni-juli 1998.

Har Du några frågor eller synpunkter på ovanstående så tveka inte att ta kontakt med någon redaktionsmedlem. Vi är:

Riksdrots Felix Melanchton - Mikael Thuvesholmen, Sigtunagatan 16, 214 29 Malmö, tel hem: 040-92 75 90, arbete: 046-222 85 43, e-post: mikael@maths.lth.se

Laurensius Ursus - Lars Lyberg, Laboratoriegatan 3, 223 41 Lund, tel: 046-32 02 87, e-post: kul96lly@lustudat.student.lu.se

Herr Mattias Gunnarsson - Mathias Malm, Värmlandsgatan 2, 214 28 Malmö, tel: 040-808 58

Herr Robin de St: Croix - Jesper Olsson, Betaniaplan 1, 211 55 Malmö, tel: 040-23 30 64

Sej, hät kommer några nättips.

Inte för hårnät utan för den magiska maskinen med text och bilder.

<http://www.georgetown.edu/labyrinth/labyrinth-home.html> har massor med länkar och mycket vettigt.

<http://www.demon.co.uk/past/vikings/> här kan man läsa om allt möjligt, t.ex. om runstenen i Minnesota !!

Hälsningar **Hedwig Pehrsson Uggla** - Lena Elfving

ACADEMIE ROYALE DE DANSE

(Kungliga Akademien för dans)

Jag har länge funderat på att det skulle kunna finnas många fördelar med att starta en sorts dansakademie för alla glada entusiaster och amatörer (såsom mig själv). Man skulle kunna ha ett gemensamt arkiv där man skulle kunna samla danser och dansmusik, noter och inspelningar, som skulle bli tillgängligt för alla medlemmar. Man skulle kunna arrangera kurser, hyra in utländska eller inhemska gästlärare, samt hålla kurser för nybörjare på universitet eller liknande.

På kröningar och andra stora festligheter skulle en akademi även kunna ordna stora festspele och divertissement. Hovbaletter, uppförda på sådana tillställningar, började ges redan på sent 1400-tal i Italien och blev sedan bara allt viktigare och borde inte vara allt för omöjliga att återskapa, ety de som uppträdde inte alltid var professionella dansar utan hovdamer och herrar.

Akademie Royale de Danse skapades av Richelieu i Frankrike 1661 och stod under kungligt beskydd. Visserligen sträcker sig Nordrike bara fram till år 1600, men det finns väl inget som säger att det i Nordrike inte kan finnas en dansakademie vid ett tidigare datum. Akademien leds av en president och de som utnämns till dansmästare; på så vis liknandes ett skrå som har en skråmästare och sedan mästare som genomgått mästarprov.

Det skulle vara intressant om det gick att få kontakt med alla lokala dansgrupper så att man gemensamt kunde utarbeta stadgar för en Akademie, vad som ska krävas för att få inträde, bli dansmästare osv.

Vi har en dansgrupp som varit på gång ganska länge och som dansat sig igenom historien från medeltid till 1800-tal. Här nedan är några av de dansmästare, vars manuskript vi studerat och dansat efter.

1400-tal *Ebreo, Dominico, Cornazano* 1500-tal, Frankrike *Arbeau*

1500-tal, Italien *Caruso, Negri, Lupi* 1600-tal, tidigt *de Lauze, Marsenne, Playford*

1600-tal, sent *Feuillet, Pecour, Beuchamps* 1700-tal *Weaver, Tomlinson, Rameau, Åkerhielm*

Kontakta mig gärna. Jag kommer även till Vadstena.

Don Giulio Cesare Caragghi, hertig de Monteleone (sällskapet Malcontenta) - Henric Granholm, John Ericssonsgatan 14, 112 22 Stockholm,
tel:08 - 654 81 22

LYSTREN OK HÖREN PRESENTATION INFÖR HENNES MAJESTÄT DROTNINGEN

En sed som egentligen aldrig blivit riktig vedertagen, men som har definitiv historisk förankring är den officiella presentationen av nytillkomna till hovet inför majestäterna.

Detta ger nya medlemmar, och gamla medlemmar som ännu ej blivit presenterade, en god chans att få hälsa på drottningen personligen.

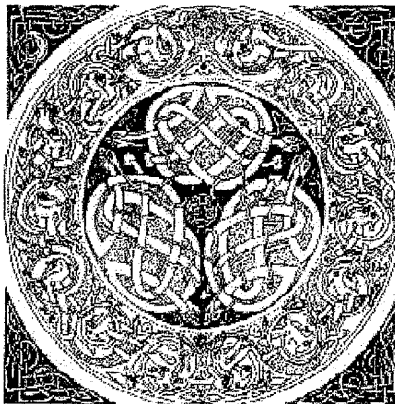
Fordom kallades detta "att göra sin kur". Då skedde det vanligtvis under konungens eller drottningens lever, eller vid en speciell ceremonie som kallades "cour" och som ofta följdes av offentlig spisning.

Hur som helst så önskar Hennes Majestät Drottningen att en officiell presentation skall äga rum i anslutning till hovet i Vadstena, 26 april, men utan offentlig spisning.

Listor kommer att sättas upp utanför riksdagssalen på vilka man anmäler sig. På dess kommer även information om var presentationen skall äga rum samt klockslag.

Tag tillfället i akt och hörsamma er Drottningens önskan om att ni skall göra er kur.

Å Hennes Majestät Drottningens uppdrag
Herr Henrik Beobastus von Hohenheim
Överste hovceremonimästare

Knäckebrödskriget X

3-11 maj

Varje år i snart tio års tid har lagsagan Torsheim firat våren med ett årtigt krig, om vilken sida knäckebrödet skall bredas på. Så sker även i år. Intrigen är densamma, indelade i hål- och flatsidor ska kämpar, bågskytter och hantverkare med till buds stående medel få motståndarsidan att inse, att de breder sitt bröd på fel sida. I år blir det mer spännande än någonsin, då mer tonvikt kommer att läggas på bågskytte och hantverk. Dessutom tillkommer en mängd nya moment bla. renässans-fotboll en masse och stockstötning. Dagen innan kriget avgörs kommer vi att hålla ett stort gästabad där det för försumbara pengar bjuds på bla. helsteckt ollonsvin och skummande mjöd. Även en marknad arrangeras där det finns möjlighet att köpa, byta och sälja medeltida hantverk och varor. Dessutom kommer det att bli en stor konst och hantverksutställning.

Under veckan kommer en mängd tävlingar och kurser att arrangeras. Vi räknar med att Tornering i ridderliga dygder och Sven Rävbjörns bågbyggarkurs kommer att vara bland de mest populära. Att komma hem med en handsmidd testikeldolk eller en självbyggd pilbåge skulle förmodligen kännas bra för de flesta, så missa inte den chansen.

En större satsning kommer att ske på att hålla lägerplatsen så medeltida som möjligt, dvs. inga bilar, mundana tält eller annat stämmingsnedsättande i anslutning till själva lägret. Vår storvuxne profoss och hans väbelsdrängar kommer att se till att god ordning hålls och att missdådare hamnar i stocken.

Datum: *3-11 maj 1997

Plats: Hitta först till Sjöbo, ta väg 11 mot Tomelilla/Simrishamn. Några kilometer utanför Sjöbo finns det en liten by som heter Anklam. Sväng mot Vanstad vid Anklam. Efter omkring 1 km finns en gård på höger sida med stor skylt med texten "Hörrs Nygård". Sväng höger vid skylten och kör omkring 100 meter. Hitta trollet i längan till höger.

Anmälan: Sista datum för anmälan 28 April. Postgiro 33 16 49 - 4 till SKA Torsheim. Kostnad 200 SKr. för hela veckan. Möjlighet att lösa ett dagspass finns. Sovplatser inomhus är begränsade. Boka i god tid. Allergiker får egen sovsal. Frukost 15 SKr/dag betalas med anmälan.

Tältläger: Uppdelat i medeltida och mundant. Hästar & grisar & andra djur välkomna i vanlig ordning

Klädsel: Strikt medeltida inom lägret. Ett litet antal dräkter kommer att hållas tillhanda för utomstående.

Parkering: Utom synhåll och delvis avskild från lägret.

Sovplatser: Inomhus i begränsat antal, helst efter förbeställning 10 SKr/natt.

Mat: Stort Gästabud fredag kväll med helsteckt ollonsvin och strömmar av mjöd. Frukost serveras endast 8.00-10.00 torsdag - söndag. Luncher från torsdagen i form av matlagningkurser arrangerade av Academia Gastronomica Entardicus

Taverna: Med servering av enklare spis samt öl & vin från onsdag kväll. Gycklare, sång och dans.

Aktiviteter: Arrangeras av diverse personer, kompanier, sammanslutningar och sällskap.

Utän inbördes rangordning följer aktiviteterna nedan (poänggivande aktivitet i knäckebrödskriget):

Bågskyttecompagniet; bågbyggarkurs (gör-det-självtill självkostnadspris), bågskytte-tävlingar med krav på medeltida dräkt och båge, bågskyttekurs med historik och teori, förlupna

pilar och snedskott.

Nordrikes Kompani; kämpalekar och fältslag (kompatibelt med SCA Regler), auktorisering på plats av både gamla och nya kämpar.

Destrier Noir; ryttaruppvisning med lans, möjlighet att prova själv finns, tornering i ridderliga dygder, tornering i ridderliga dygder/kämpalek (förstapriset är en testickeldolk med tillhörande bestick, smideskurs från Klodwick van Naerdinckhove med möjlighet att tillverka egna pilspetsar, knivblad, elddon, ridkurser och vagnskörning för Ylva Enhörning.

Sine Arma Nomine/Heraldikerkollegiet; kurs i heraldik (möjlighet att göra och registrera egen vapensköld).

Nordrikes handelsmän, krämare och bettlare; medeltida marknad kommer att hållas.

Academia Gastronomica Entardicus; medeltida matlagningskurser varje lunch från torsdag.

Klingospel av Torsheims Krogbusar (fäktning), krogslagsmål (detta år utökat), dueller - krogbusar mot hamnbusar, mustigt språk och vinande värjor.

Skräväsandet; gesäll- och mästarprov kan avläggas (kontakta Ingrid Sömmerska, tel: 0920-21 16 37), sömnadskurser, konst- och hantverksutställning, mönsterbytarlag.

Atletico Torsheim; renässans-fotboll en masse (över 25 man på varje lag) spelas med tidsenlig boll och regeltillämpning, längdhopp, stångstötning, dragkamp.

Åska från Södern med Torleif Hvide; uppvisning med medeltida handkanoner, dunder och brak, förvirring och krutrök.

Kungens Runkurs; runologi och runstensmålning för de intresserade.

♦ Varmt välkomna till kriget !

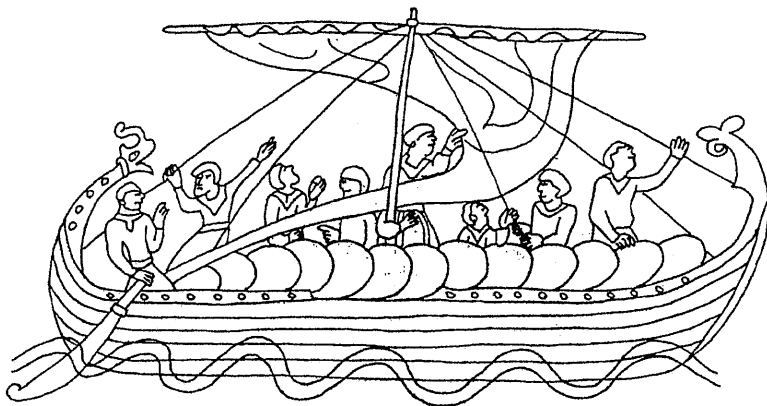
Amälan till

Ralf Snell och Ann Jonsson

Åsum 15

Sjöbo

0416-186 10

Digerböden, svarta böden...del två.

Två kvällar i rad syntes ett lysande eldklot på västerhimlen. Himlakropparnas positioner orsakade pesten! Detta hävdade läkarna i Paris. Judarna hade förgiftat världen trodde i sin tur ytterligare andra. Men först och främst trodde man att pesten var ett straff från Gud. Det växte fram en gisslarrörelse i Europa. Med aska i håret och barfota drog män och kvinnor fram i processioner, piskandes sig själva och varandra. De hälsades i städerna av ringande kyrkklockor. Dessa flagellanter skulle genom sitt lidande och armod blidka gud och därmed hindra pestens förödande framfart över Europa.

En del läkare hade även den teorin att det var genom smitta sjukdomen spreds. En arabisk läkare, Ibn Khatimah, sade så här: "Det bästa som en lång erfarenhet visat mig är att om någon kommit i kontakt med en pestsjuk, får han samma sjukdom med samma symptom. Om den förste sjuke spottar blod, gör han det också. Om den förstes bölder visade sig i ljumsken, kommer de på samma plats hos honom. Och den andre sjuke bär sjukdomen vidare. Familjen lider på samma sätt och visar samma symptom. Om den enes sjukdom är dödlig, är den andres det också. Om den ene går mot bättring, gör den andre det också. Så har det med små undantag gått till i vår stad." Tyvärr var det inte många som lyssnade till de vise. Man föredrog mer praktiska och begripliga förklaringar. Som att judarna ville utrota kristendomen genom förgiftning o dyl. Att judarna dog i lika stor grad som de kristna verkar inte ha väckt till eftertanke.

Det bästa sättet att skydda sig mot pesten var att fly! Om man inte kunde fly stängdes dörrar och fönster, vädring skedde sparsamt. Teorin var att luften var förgiftad. Man eldade med väl luktvädrande trädslag, t ex lager och rosmarin inomhus för att rena luften. Kroppen skulle stärkas(!) genom lavemang och åderlåtning. Häftiga sinnesrörelser skulle undvikas. Samhället vidtog på sina ställen olika skyddsåtgärder. I staden Pistoia i Italien fick ingen besöka pestsmittade orter och sedan återvända. Man fick ej heller ta in gamla kläder i staden. I Venedig utsågs en av öarna till begravningsplats för de fattiga och de som dog på sjukhusen. Dessa åtgärder hjälpte dock inte särskilt.

Till Norge kom Pesten sommaren 1349 genom ett ilanddrivet skepp där hela besättningen dött. Därpå spred sig sjukdomen snabbt i hela Norge och över till Sverige. Kung Magnus samlade sina män i Lödöse där de rådgjorde om vad som skulle göras. Eftersom Svarta böden uppfattades som ett straff från Gud så beslöts det att varje fredag skulle vara allmän böne- och fastedag och att varje invånare skulle givas en svensk penning "Gudi till heder och hans signade moder" Det hjälpte dock föga. Det beräknas att en tredjedel av landets befolkning på en halv miljon (dvs 165.000), rycktes bort av Digerböden.

Det var varken första eller sista gången som pesten kom till Europa. Vad var det som gjorde att den blev så förödande just den här gången? Svaret står att finna i en kombination av flera omständigheter. Smittan kunde snabbt spridas inom städerna genom att dessa hade hunnit bli trångbodda och folkrika, den personliga renligheten och den allmänna hygien i städerna var dessutom fruktansvärt låg. Tiderna var också mycket oroliga. Runt om i Europa fördes blodiga krig. Dessutom förekom det flera stora naturkatastrofer som jordbävningar och över-
svämningar. Allt detta ledde till en ovanligt stor rörlighet av befolkningen och smittan kunde därmed spridas än snabbare och än mer omfattande mellan olika landsändar och riket.

Trodde ni att pesten är utrotad? Så sent som mellan åren 1974 till 1989 rapporterades det till WHO 14 462 fall av pest i världen. Av dessa avled 1332 st, alltså bara 9% mot 90% under medeltiden. Så finns det också botemedel för oss nutidningar (tack och lov). Antibiotika sätts

omedelbart in och det finns även vaccin i förebyggande fall för vissa riskgrupper. Det finns även utarbetade handlingsprogram för att hindra spridning om det skulle visa sig att en riktig epidemi skulle börja.

Ylva Gunnarsdotter/Marie Ekman, Upptuna

Källa: Hansson, M. Sanner, J. 1992. Livet var pest! Hur man förklarar, skyddat sig mot och behandlat sjukdomen pest förr och hur man gör det i dag.

Svensk Uppslagsbok, 1931, Del 7, Digerdöden.

Påminnelse om Liunga Mjödbad 25 - 27 april

Året är 1400 och Vadstena, nejdens medeltida högborg, har precis mottagit sina stadsprivilegier. Äntligen kan de gryende krafterna i staden börja blomstra. För att fira detta har folk från hela nejden strömmat till staden för att förbereda det tredje och ställigaste Mjödbad som skådats i denna denna del av världen. Man bjuder rikets alla invånare välkomna till Vadstena Slott fjärde helgen efter påsk, där festligheterna kommer att äga rum. I samband med dessa festligheter kommer Nordrikes Riksdag att hållas innanför stadens vallar under lördagen.

♦ För dem som önskar börjar festligheterna redan om aftonen den 25 april och varar i dagarna tre.

Inkvartering och ett lättare kvällsmål kan erbjudas redan under fredagen. Lördagen erbjuder en rad historiska aktiviteter i 1400-talets Vadstena. Staden hyser goda förhoppningar att kunna locka dit goda gycklare från landets många hörn. Samt även några duktiga dansmästare som mer än gärna lär ut lite av sina konster under dagen.

För alla som önskar delta kommer rikets Riksdag pågå under lördagen. Framåt aftonen vankas det stor bankett på Vadstena Slott med gyckle och dans tillsammans med mycket mat, god mat och så mycket mjöd du kan dricka. Aldrig har det hänt att mjödtunnorna sinat på ett mjödbad!

Sista anmälningsdag för mjödbadet är redan 1 april, då vi tidigt måste veta hur mycket mjöd som skall bryggas. Ange tydligt önskade övernattningar, frukostar, lunch, bankett samt naturligtvis namn, adress och ungefärlig ankomsttid. Glöm inte att ange namn på inbetalningsbalnketten. Sent inkommen anmälan och betalning kan inte garanteras övernattning, måltider eller bankett.

Mer information fanns i marsnumret av Nordkronan.

Skriflig anmälan till Liungas borgmästare Tordis Torfulsdotter Svartbjörn (Heidi Hermansson) Mårdtorpsgan 9, 2 tr, 582 51 Linköping.

Betalning sker till vår skattmästare Hedda Persdotter, postgiro 492 42 09-2, betalningsmotagare: Lena Elfving.

Är du allergiker, vegetarian eller dylikt kontakta i god tid Myra Lea (Maria) på telefon 013-12 56 51.

Om namnskick i 1300-talets Bohuslän.

Jag tänkte ta upp lite om namnen här på hemmaplan. Hemmaplan, ja den som skriver dessa rader befinner sig i ett kärnområde i det tidiga norska riket. Språket är ännu inte svenska, utan något som har varit fornvästnordiska och som håller på att forma sig till norska. En trevlig källa till nordiska namn är Snorre Sturlassons skrifter, bl a hans norska kungasagor. Det är inte sagor som vi ser dem idag (=påhittade), utan historiska krönikor. Snorre Sturlasson var en isländsk storman på 1200-talet som tidvis också vistades i Norge, och som skrev ner en hel del, både gamla gudamyter och om verkliga händelser. En annan spännande källa här på västkusten är den s k **Røde Bog**, så kallad efter sina röda pärmar. Det är oslobiskopen **Øystein Aslakssons** jordebok för Oslo biskopsdöme, upprättad under åren 1386 till 1401. Oslo biskopsdöme var området kring Oslofjorden, alltså även Bohuslän.

Bland de totalt 2336 omnämnda männen finns 305 olika namn, och 751 kvinnorna har 79 olika namn. Bland de vanligaste finns både välkända och mindre kända. I själva Bohuslän är 758 män omnämnda. Bland dessa är de 25 vanligaste namnen: **Tore, Jon, Olaf, Andres, Gunnar, Nikulos, Torleif, Halvard, Helge, Tord, Björn, Peter, Svein, Torkel, Ketil, Orm, Sigurd, Simon, Torgeir, Aslak, Asmund, Bjarne, Botolf, Eirik, Guttorm**. Till denna bild skall läggas att den enskilt största namngruppen är de som börjar på Tor-, med **Tore, Torleif, Tord, Torkel, Torgeir, Torbjörn, Torstein, Torald, Torgrim, Tolf, Torgils, Tormod, Torer, Torgard, Torgaut och Torlak** (puh!). Denna grupp utgjorde en sjättedel av namnen.

Eftersom det är en jordebok, som alltså anger gårdarnas ägare eller brukare, är det tyvärr färre kvinnor som är omnämnda. I Bohuslän finns endast 172 kvinnor omnämnda, vilket gör statistiken osäker, och jag tar därför namnen från hela biskopsdömet. De vanligaste är: **Sigrid, Margareta, Åsa, Ingebjorg, Ragnilda, Gunilda, Gudrun, Ingrid, Elin, Ronnog, Tora, Gro, Astrid, Jorun, Signe, Helga, Torborg, Kristina och Cecilia**. Också här fanns många varianter på Tor-namn.

Beatrice, Cecilia, Margareta och Kristina är nyinförda modenamn, inspirerade av helgon och drottningar, och flera av bärarna tituleras "fru", alltså adelsdamer. Just *helgonnamnen* är de stora nyheterna under dessa århundrade, och redan har Johannes, i formen **Jon**, kommit upp i täten, tillsammans med **Andreas** och det då mycket populära helgonet **S:t Olav**.

Stavningen av namnen varierar. Språket var ju framför allt ett talat språk, och

jordeboken innehåller endast skrivarens version av de namn han fick presenterat för sig. Följaktligen har alltså **Sira Kætil Andresson**, avliden präst i Foss, och **Ketill skræddara** på Tjärnö samma förnamn, även om de stavats olika. (Ketill skræddare var för övrigt skyldig en tunna tjära till sin sockenkyrka. Tack vare denna försumlighet kan vi idag 600 år senare läsa om honom.)

Efternamnet bildades av fadersnamnet och man hette alltså t ex Sigurdsson eller Sigurdsdotter om ens far hette Sigurd. Några få exempel på *släktnamn* finns, exempelvis Gunnar **Baard** och Jon Ræidharon **Darre**. (Släkten Darre var en stor norsk adelssläkt, och denne Jon var 1390-1405 hövitsman på Tønsberghus och stor godsägare i Bohuslän. Om ni har läst boken eller såg filmen Sigrid Lavransdotter känner ni igen den försmäddade fästmannen Simon Darre). Släktnamn hörde dock till det översta samhällsskiktet.

Att man hade *tillnamn* efter sitt yrke var inte helt ovanligt som t ex Aslak **smed** i Tossene, Siughurd **klærk** (präst) i Svarteborg och Pord **lænsman** i Bottna. *Namn* i egentlig mening är det dock inte.

Då som nu var det så, att ungefär hälften av människorna har något av de vanligaste namnen, medan den andra hälften har ett namn med mycket få bärare. Samtidigt är det bland de mer udda man hittar de mer fantasieggande. Här kommer som inspiration ett urval, som alltså burits av människor i Bohuslän under 1300-talets slut (P = Th):

Þorir kraka i Långelanda, **Jorund lagman** i Klövedal, **Þolleifur Gærlaugsson** och **Viglæk Asmundsson** i Säve. I Björlanda nämns flera kvinnor: **Margareta Barde dottir**, **Sigrid Þores dottr**, **Ronnog Biærna dotter** och **Þora Arfuitz dotter**. I Torsby fanns **Sira** (en prästtitel) **Styr** och **Sira Þore**, den senare med hustrun **Margareta** och sonen **Rualda**. **Reiders Greips** var också gift med en **Margareta**, medan **Ottar** i närheten hade en son vid namn **Auli**.

I grannsocknen Harestad fanns **Peter bonde**, granne med **Olaf Glødersson** och nästgranne med **Þolleif svarte**. I Ödsmål fanns **Jon Ambason** samt **Vilialm** med hustru **Cecilia**. I Forshälla finns många omnämnda med namn, som **Þyotgar bonde**, herr **Peter**, **Steinor** i Helga ruði, **Thomas** i Bærgi, och **Øygiulf skrubbi** med hustrun **Audbiorg**. **Þorstein Hiærrandason**, **Jon slaga**, **Þolleif hyskægge** och **Ogmund Ormsson** bodde i Harestad. I Håby fanns **Þorald krok** och **Jon rane**. I Svenneby fanns en **Ronnog** med efternamnet **Smidz dotter**, samt **Finz** och hans son **Borgar Finzson**.

Skee socken var en stor socken och här finns många personer med tillnamn, inte alltid fullt begripliga: **Biorn danske**, **Þore ungi**, **Asgeir jarlen**, **Þorald fisker**,

Olafuer fulgh, Svæin fot, herr Jon snub, och Haluard baggen. Här bodde också en kvinna med det vackra namnet **Sanniva**. I Stenkyrka kan slutligen nämnas en gammal skuldhistoria, där **Iorund Skogsson, Þore Aslaksson, Gyrde kirkiusmið, Helge kampe** och **Roe Stufsson** var inblandade.

Bland dessa namn ser vi ytterligare ett sätt att benämna någon: Steinor i Helgaruði (Helgeröd) och Thomas i Bærgi (Berga), alltså efter var man bor, oftast gården. Detta är naturligtvis inte heller att betrakta som ett namn i egentlig mening. Här finns också några tillnamn som inte har med yrket att göra. De kan tala om varifrån man kommer (Bjorn danske) eller vara på gränsen mellan smeknamn och öknamn.

Summan av kardemumman blir att det viktiga, om man skall ha ett nordiskt namn, är att välja sig ett förnamn. sen kan man, allteftersom man utvecklar sin persona, bygga på med de övriga namndelarna föräldranamn, släktnamn, ev yrkesbeteckning och gårds/trakt/ortnamn, och sedan ett eventuellt mer udda tillnamn eller öknamn. Alla dessa andra namn skall dock snarare ses som *egenskaper* än som *namn* så som våra moderna efternamn är.

Vill man kan man alltså få ihop fem namnsdelar som man i olika situationer och kombinationer kan haka på sitt förnamn. Använd dock sunt förnuft!, det är exempelvis inte speciellt sannolikt att man både tillhör en adelsfamilj och samtidigt är snickare!

Torkel Halstæinsson Røð

Källor:

*Olof Brattö: Personnamn i Bohuslän I: 1300-1700. Göteborg 1992.
Biskop Eysteins Jordebog (Den Röde Bog). Fortegnelse over den geistlige gods i Oslo bispedømme omkring aar 1400. Christiania 1879, faksimil Oslo 1958.*

SKICKA OMEDELBUMS OCH SENAST INOM TVÅ VECKOR ERA

TEXTER TILL NÄSTA NUMMER AV NORDKRONAN.